

AMY TAN

De vrouw van de Keukengod

Vertaald uit het Engels door
Eugène Dabekausen en Tilly Maters

1 DE WINKEL VAN DE GODEN

Als mijn moeder met me praat, begint ze het gesprek alsof we al midden in een ruzie zitten.

‘Pearl-ah, moeten gaan, geen keus,’ zei mijn moeder toen ze vorige week opbelde. Na een paar minuten kwam ik te weten waarom ze belde: tante Helen nodigde de hele familie uit voor het verloofsfeest van mijn neef Bao-bao.

‘De hele familie’ betekent de familie Kwong en de familie Louie. De familie Kwong bestaat uit tante Helen, oom Henry, Mary, Frank en Bao-bao. En tegenwoordig betekent ‘de familie Louie’ eigenlijk alleen mijn moeder en mij, want mijn vader is dood en mijn broer, Samuel, woont in New Jersey. We heten al ‘de hele familie’ zolang ik me kan herinneren, hoewel de Kwongs geen bloedverwanten van ons zijn, alleen aangetrouwd; tante Helens eerste man was de broer van mijn moeder die lang voor mijn geboorte is gestorven.

En dan is er mijn neef Bao-bao, die eigenlijk Roger heet. Iedereen in de familie noemt hem Bao-bao sinds bij een baby was, wat *bao bao* ook betekent, ‘lieve baby’. Later bleven we hem zo noemen omdat hij de huilebalk was die altijd begon te blèren op het moment dat mijn tante en oom de deur

inkwamen, omdat wij andere kinderen hem zouden hebben geplaagd. En ook al is hij nu eenendertig jaar, we zien hem nog steeds als Bao-bao – en we pesten hem nog steeds.

‘Bao-bao? Hoe kan hij nou zijn verloving vieren?’ zei ik. ‘Dit wordt zijn derde huwelijk.’

‘Vierde verloving!’ zei mijn moeder. ‘De vorige is hij niet mee getrouwd, verbroken nadat we al een cadeau gestuurd hadden. Natuurlijk, Helen noemt het geen verlovingsfeest. Ze zegt dat dit een grote reünie voor Mary is.’

‘Komt Mary?’ vroeg ik. Mary en ik hebben een geschiedenis die verder gaat dan dat we nichtjes zijn. Ze is getrouwd met Doug Cheu, die samen met mijn man, Phil Brandt, medicijnen studeerde, en ik heb Phil door haar leren kennen, zestien jaar geleden.

‘Mary komt, man en kinderen ook,’ zei mijn moeder. ‘Vliegen volgende week uit Los Angeles. Geen tijd om een goedkope reis te boeken. Tickets tegen de volle prijs, stel je voor.’

‘Volgende week?’ zei ik, een excuus zoekend. ‘Het is een beetje laat om onze plannen nog te veranderen. We zouden...’

‘Tante Helen heeft al op jullie gerekend. Groot feestdiner in Restaurant Waterdraak – vijf tafels. Als je niet komt, is ze een halve tafel kort.’

Ik zag tante Helen, die al erg kort en rond is, ver-

schrompelen tot de lengte van een tafelpoot. ‘Wie komen er nog meer?’

‘Veel belangrijke, voornáme mensen,’ antwoordde mijn moeder, het woord ‘voornáme’ uitsprekend alsof ze het had over mensen die ze niet mocht. ‘Natuurlijk vertelt ze de mensen ook dat Bao-bao er zal zijn met zijn nieuwe verloofde. En dan vraagt iedereen: “Verloofde? Bao-bao heeft een nieuwe verloofde?” En Helen, ze zegt: “O, is waar ook. Dit had een grote verrassing moeten zijn. Beloof het niet door te vertellen.”’

Mijn moeder snoof. ‘Zo laat ze het iedereen weten. Dus nu moet je een cadeau meebrengen, ook een verrassing. De vorige keer, wat heb jij toen gekocht?’

‘Voor Bao-bao en dat studentje? Ik weet het niet, misschien een bonbonschaaltje.’

‘Toen ze uit elkaar gingen, heeft hij het toen teruggestuurd?’

‘Waarschijnlijk niet. Ik kan het me niet herinneren.’

‘Zie je wel! Zo zijn de Kwongs. Deze keer niet zoveel uitgeven.’

Twee dagen voor het diner belde mijn moeder me weer op.

‘Nu is het te laat om er nog iets aan te doen,’ zei ze, alsof wat het ook was mijn schuld was. En toen vertelde ze me dat oudtante Du was gestorven op zevenennegentigjarige leeftijd. Dit nieuws kwam

voor mij als een verrassing; ik dacht dat ze al jaren geleden was gestorven.

‘Ze heeft je mooie dingen nagelaten,’ zei mijn moeder. ‘Je kunt ze dit weekeinde komen halen.’ Oudtante Du was eigenlijk familie van Helen, haar vaders halfzuster of zo iets. Maar ik herinner me dat het mijn moeder was die altijd veel voor oudtante deed. Zij zette iedere week haar vuilnis buiten. Zij weerhield de oude vrouw ervan zich te abonneren op tijdschriften iedere keer dat ze een lottobiljet met haar naam gedrukt naast de woorden ‘Een miljoen dollar’ ontving. Zij verzocht Medi-Cal telkens weer om de geneeskrachtige kruiden voor oudtante te betalen.

Jarenlang klaagde mijn moeder tegen mij dat zij dit deed – in plaats van Helen. ‘Helen, zij biedt het niet eens aan,’ zei mijn moeder dan. En toen, op een dag – misschien tien jaar geleden – onderbrak ik mijn moeder. Ik zei: ‘Waarom zegt u tante Helen niet gewoon wat u dwars zit en houdt op met klagen?’ Dit had ik gezegd op aanraden van Phil, een volmaakt redelijke manier om mijn moeder te doen inzien wat haar hinderde, zodat ze er uiteindelijk iets aan kon doen.

Maar toen ik dat zei, keek mijn moeder me aan met een uitdrukingsloos gezicht en zei geen woord. En nadien klaagde ze niet meer tegen me. Ze praatte zelfs ongeveer twee maanden niet meer

tegen me. En toen we weer begonnen te praten, kwam oudtante Du nooit meer ter sprake. Misschien dacht ik daarom dat oudtante al lang geleden was overleden.

‘Waarom?’ vroeg ik toen ik het nieuws hoorde, in een poging kalm en geschokt te klinken. ‘Een beroerte?’

‘Een bus,’ zei mijn moeder.

Kennelijk had oudtante Du een blakende gezondheid gehad, tot aan het eind toe. Ze zat in de One-California-bus toen deze een ruk naar rechts moest maken voor wat mijn moeder omschreef als een ‘scheurijzer met idiote tieners’ die een stopbord negeerden. Oudtante was naar voren geschoten en in het middenpad terechtgekomen. Mijn moeder was direct naar het ziekenhuis gegaan natuurlijk. De dokters hadden niets kunnen vinden, afgezien van de gebruikelijke kneuzingen en blauwe plekken. Maar oudtante zei dat ze niet kon wachten totdat de dokters vonden wat zij al wist. Dus liet ze mijn moeder haar testament opschrijven, wie de dertig jaar oude bultige bank zou krijgen, wie haar zwart-wit-tv, die dingen. Die avond laat overleed ze aan een niet herkende hersenbloeding. Helen was van plan geweest haar de volgende dag te bezoeken, te laat.

‘Bao-bao Roger zei dat we naar de rechter moesten stappen, één miljoen dollar,’ meldde mijn moeder. ‘Stel je voor. Wat een mentaliteit. Toen we

ontdekten dat oudtante dood was, huilde hij niet, wil alleen geld verdienen aan haar dode lichaam! Hnh! Waarom zal ik hem vertellen dat ze hem twee lampen heeft nagelaten? Misschien vergeet ik het hem te vertellen.'

Mijn moeder zweeg even. 'Ze was een goede vrouw. Veertien kransen al.' En toen fluisterde ze: 'Natuurlijk, we geven iedereen twintig procent korting.'

Mijn moeder en tante Helen hebben samen Bloemenwinkel Ding Ho aan de Ross Alley in Chinatown. Ze kregen het idee voor die zaak ongeveer vijfentwintig jaar geleden, vlak nadat mijn vader was overleden en tante Helen was ontslagen uit haar baan. Ik neem aan dat de bloemenwinkel op de een of andere manier de droom werd die in de plaats van de rampen zou komen.

Mijn moeder had het geld gebruikt dat was geschonken door de Eerste Chinese Baptistengemeente, waar mijn vader hulppredikant was geweest. En tante Helen gebruikte het geld dat ze had gespaard met een baan bij een andere bloemenwinkel, waar zij het vak had geleerd. Bij die zaak was ze ook ontslagen. Omdat ze 'te eerlijk' was, had tante Helen ons als reden gegeven. Hoewel mijn moeder vermoedde dat het was omdat tante Helen haar klanten altijd aanspoorde de goedkoopste boeketten te kopen om geld uit te sparen.

‘Soms betreur ik het dat ik ooit in een Chinese familie ben getrouwd,’ zei Phil toen hij hoorde dat we naar San Francisco moesten, een reis van honderdvijftig kilometer heen en terug vanaf ons huis in San Jose, nog extra vervelend door het rugbyverkeer in het weekeinde. Hoewel hij in de vijftien jaar dat we getrouwd zijn oprecht gesteld is geraakt op mijn moeder, ergert hij zich nog steeds aan haar eisen. En een weekeinde met de hele familie is bepaald niet de manier waarop hij de dagen dat hij niet in het ziekenhuis hoeft te zijn, graag doorbrengt.

‘Moeten we echt gaan?’ zei hij afwezig. Hij zat te spelen met een nieuw softwareprogramma dat hij net in zijn draagbare computer had gestopt. Hij drukte op een toets. ‘Hatsiekiedee!’ riep hij tegen het scherm en klapte in zijn handen. Phil is drieënveertig en met zijn weerbarstige grijze haar maakt hij meestal een gereserveerde en waardige indruk op mensen. Maar op dat moment had hij het pure enthousiasme van een kleine jongen die speelt met zijn speelgoedoorlogsschip.

Ik deed alsof ik het al even druk had, met het doornemen van de personeelsadvertenties. Drie maanden geleden had ik een baan aangenomen als logopediste bij het plaatselijke schooldistrict. En terwijl ik in wezen tevreden was met de baan, zat ik er heimelijk over in dat ik een betere kans had laten

schieten. Dat had mijn moeder me aangepraat. Ik had nog niet verteld dat ik was verkozen boven twee andere kandidaten of ze had gezegd: 'Twee? Maar twee mensen wilden die baan?'

En nu keek Phil op van zijn computer, bezorgd. En ik wist wat hij dacht, over mijn 'medische toestand', zoals wij het noemden, de multiple sclerose, die me tot dan toe nog niet had gevelde, maar me wel gauw vermoeid maakte. 'Het zal een zwaar weekeinde worden,' zei hij. 'Bovendien dacht ik dat je je neef Bao-bao niet kon uitstaan. Om nog maar te zwijgen van het feit dat Mary er zal zijn. God, wat een haaibaai.'

'Hm.'

'Dus kun je er niet onderuit?'

'Hm-nh.'

Hij zuchtte. En dat was het einde van het gesprek. In de jaren dat we met elkaar getrouwd zijn, hebben we geleerd het onderwerp van mijn familie, mijn verplichting, te mijden. Ooit was het de voornaamste bron van onze ruzies. Toen we pas getrouwd waren, zei Phil altijd dat blinde toewijding me angst en schuldgevoelens bezorgde. Ik wierp dan tegen dat hij egoïstisch was, dat de dingen die je moest doen in het leven soms niets te maken hadden met plezier of gemak. En dan zei hij dat we alleen maar gingen omdat me was aangepraat dat ik geen keus had, en dat ik dat nu ook bij hem

probeerde te doen. En toen kwam ons eerste kind, Tessa, en een jaar later werd mijn ziekte geconstateerd. Het patroon van onze ruzies veranderde. We kibbelden niet langer zelfgenoegzaam over verschillende filosofische opvattingen van individuele keuze, misschien omdat Phil een plichtsgevoel ontwikkelde jegens de baby en ook jegens mij, althans mijn medische toestand. Dus werd het hele onderwerp individuele keuze een netelige kwestie, een last die gedragen moest worden, totdat hij van ons afviel, zoals het roken van sigaretten, eten van kalfsvlees en dragen van ivoor.

Tegenwoordig maken we eerder ruzie over kleinere, meer specifieke kwesties – zoals het feit dat ik Tessa toestond nog een halfuur langer televisie te kijken, en niet over onze verschillende opvatting over gehoorzaamheid in het algemeen. En uiteindelijk worden we het bijna altijd eens – misschien al te graag, want de uitkomst van de meeste meningsverschillen kennen we al.

Het is een gelijkmatiger leven, zo gemakkelijk als we het kunnen maken. Al stoort het me zo nu en dan. Soms wens ik zelfs dat we terug konden naar vroeger, toen Phil argumenteerde en ik me verdedigde, althans mezelf wist te overtuigen dat ik gelijk had. Terwijl ik nu – vandaag bijvoorbeeld – niet precies weet waarom ik nog steeds mijn familieverplichtingen nakom. Hoewel ik dit nooit

zou toegeven aan Phil, is die verplichting me gaan tegenstaan. Ik heb er geen zin in de Kwongs weer te zien, vooral Mary niet. En als ik bij mijn moeder ben, heb ik het gevoel dat ik de hele tijd op eieren loop.

Dus misschien was het schuldgevoel tegenover Phil of kwaadheid op mezelf, maar ik wachtte een dag voordat ik Phil vertelde dat we er zouden moeten overnachten – om ook de begrafenis van oud-tante Du bij te wonen.

Phil en ik hadden besloten om voor het gevreesde weekeinde vroeg naar de stad te gaan, zodat we ons op ons gemak konden installeren en misschien met de meisjes naar de dierentuin gaan. De dag ervoor hadden we een beleefde woordenwisseling met mijn moeder over ons logeeraadres.

‘Dat is erg vriendelijk van je, Winnie,’ redeneerde Phil tegen mijn moeder over de telefoon. ‘Maar we hebben al een hotel gereserveerd.’ Ik luisterde mee aan het andere toestel, blij dat ik had voorgesteld dat hij zou bellen om ons te verontschuldigen.

‘Welk hotel?’ vroeg mijn moeder.

‘Het Travelodge,’ loog Phil. In feite hadden we gereserveerd bij het Hyatt.

‘Ai, te veel geld!’ besloot mijn moeder. ‘Waarom geld weggooien op die manier? Jullie kunnen bij mij logeren, genoeg kamers.’